

TRUNG BÀY NHƯ LÀ MỘT PHƯƠNG TIỆN TRUYỀN THÔNG VÀ GIÁO DỤC (Qua tìm hiểu trưng bày chuyên đề “Trường Sa, Hoàng Sa là của Việt Nam” tại Trường Đại học Văn hóa thành phố Hồ Chí Minh)

NGUYỄN THẾ DŨNG - LÂM NHÂN*

Từ khóa: Trưng bày bảo tàng, Hoàng Sa, Trường Sa, giáo dục, truyền thông

Key words: Museum exhibition, Paracel Islands, Spratly Islands; Education, Communication.

1. Mở đầu

Trước tình hình biển Đông có nhiều diễn biến phức tạp, với mục đích giúp cho công chức, viên chức, người lao động, sinh viên, học viên của Trường Đại học Văn hóa thành phố Hồ Chí Minh và công chúng hiểu rõ hơn về chủ quyền lãnh thổ của Việt Nam trên biển Đông, góp phần giáo dục lòng yêu nước, tinh thần tự hào dân tộc, tăng cường ý thức, tinh thần bảo vệ chủ quyền lãnh thổ quốc gia trong điều kiện hiện nay, Trường Đại học Văn hóa thành phố Hồ Chí Minh đã phối hợp với Bảo tàng Quân khu 7, tổ chức trưng bày chuyên đề Trường Sa, Hoàng Sa là của Việt Nam. Trưng bày kéo dài trong thời gian 10 ngày - từ 9/6/2014 đến 18/6/2014. Trong bài viết này, chúng tôi tiếp cận quan điểm trưng bày như là một phương tiện truyền thông và giáo dục của học giả Barry Lord, với tác phẩm *Trưng bày bảo tàng*, bản dịch của Cục Di sản văn hóa, Hà Nội, năm 2005.

2. Một số quan điểm về trưng bày như là một phương tiện truyền thông và giáo dục

Mục đích của hoạt động bảo tàng là truyền đạt những câu chuyện về cuộc sống, về con người, về lịch sử, văn hoá... Trong đó, trưng bày là phương tiện truyền tải các thông điệp hữu hiệu nhất của thiết chế văn hoá này. Thông qua việc trưng bày, cán bộ, giảng viên và sinh viên sẽ hiểu rõ hơn về lịch sử, văn hóa của nước nhà, đặc biệt là chủ

quyền biển đảo - vấn đề nóng bỏng không chỉ của Việt Nam mà của cả châu Á và thế giới hiện nay.

Theo quan điểm của Barry Lord, giá trị hiện hữu trong trưng bày bảo tàng phần lớn nằm ở tính chân thực của các hiện vật, các thông tin. Trưng bày bảo tàng cho ta nhận thức về thế giới, tác động đến thái độ và hệ thống giá trị của chúng ta, những điều này căn bản hơn hệ thống kiến thức sẵn có của chúng ta về chủ đề trưng bày đó. Mặc dù trưng bày bảo tàng luôn truyền đạt dữ liệu mang tính tri thức (như ngày tháng, bản đồ hay những thuật ngữ chuyên môn chính xác) và như một phương tiện truyền thông độc đáo mang tính biến đổi về hình ảnh, thính giác và chuyển động tác động lên nhận thức, thái độ và hệ thống giá trị của chúng ta, nhưng điều quan trọng, là phải thấy rằng, sự cảm nhận ý nghĩa này, giống mọi biến đổi tinh thần, chính là một trải nghiệm gây xúc động mang tính tình cảm, hơn là một trải nghiệm dựa trên hiểu biết kinh nghiệm, mang tính lý trí. Khi nhận thức hoặc sự đánh giá này được tác động bởi các hiện vật và hình thức trưng bày, chúng ta có thể chọn đọc một cuốn sách hay ghé thăm thư viện để tìm thêm thông tin sau đó, hay có thể tham dự bài giảng hoặc khoá học để nâng cao hiểu biết của mình về vấn đề đó. Tiêu chí đánh giá thành công trong trưng bày bảo tàng là đợt trưng bày đó có đem đến trải nghiệm gây xúc động hay không, có tạo ra một thái độ hoặc niềm ham thích mới hay không, chứ không phải là việc khách tham quan

* Đại học Văn hóa thành phố Hồ Chí Minh

bảo tàng sau đi xem liệu có biết được những sự kiện thực tế cụ thể hoặc có hiểu rõ các nguyên tắc cơ bản của một ngành học thuật.

Nói cách khác, mục tiêu của trưng bày bảo tàng là biến đổi một số điểm trong sở thích, sự quan tâm, thái độ hoặc hệ giá trị của khách tham quan một cách gây xúc động, thông qua sự khám phá một mức độ ý nghĩa nào đó trong các hiện vật trưng bày của khách tham quan - khám phá được khơi dậy và duy trì bởi lòng tin của khách tham quan vào tính xác thực của hiện vật trưng bày.

Trưng bày bảo tàng mang tính giáo dục, sẽ luôn hữu ích nếu xem xét giá trị giáo dục của trưng bày như một tiêu chí quan trọng để đánh giá thành công. Trong xã hội, nhiều đối tượng công chúng khác nhau luôn muốn tiếp thu thêm kiến thức, họ sẽ đến bảo tàng với mục đích học tập, giáo dục và thưởng thức. Xét trên khía cạnh này, việc phối hợp tổ chức trưng bày về Trường Sa, Hoàng Sa là của Việt Nam đã đạt được mục đích. Nội dung trưng bày như là một sự khẳng định chủ quyền thiêng liêng không thể chối cãi đối với hai quần đảo trên. Bằng những vật chứng rõ ràng, nội dung trưng bày mang đến cho người xem những thông điệp mang tính giáo dục cao. Cán bộ, giảng viên, sinh viên có cơ sở để hiểu rõ hơn về lịch sử của dân tộc. Đồng thời, nội dung trưng bày cũng truyền tải đến người xem thông điệp "Bảo vệ chủ quyền biển đảo là một bảo vệ chân lý".

3. Nội dung trưng bày chuyên đề

Trưng bày chuyên đề Trường Sa, Hoàng Sa là của Việt Nam đã giới thiệu 85 bản đồ, tư liệu, hình ảnh liên quan đến vấn đề chủ quyền của Việt Nam đối với hai quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa. Nội dung trưng bày được chia làm 3 nhóm chủ đề:

- Nhóm bản đồ, tư liệu khẳng định chủ quyền: gồm 12 bản đồ, tư liệu có giá trị, như: Bản đồ thời Hồng Đức, năm 1490; bản đồ Hondius, xuất bản năm 1906 tại Amsterdam, Vương quốc Hà Lan; bản đồ Đại Nam thống nhất toàn đồ, đời vua Minh Mạng (1920 - 1941)..., đã khẳng định rất rõ ranh giới của các quốc gia. Trong đó, chỉ rõ biên giới cực Nam của Trung Quốc chỉ đến đảo Hải Nam. Nhóm tư liệu được công bố gồm có các văn bản, như: chiếu chỉ của vua Minh Mạng cử Đại thần tuần tiễu Hoàng Sa; tờ tấu của quan Bộ

chính, Án sát tỉnh Quảng Ngãi về việc lựa chọn các ngư dân giỏi việc đi biển, lập đội thủy thủ đi Hoàng Sa cùng Biển binh Vũ Văn Hùng, vào năm Minh Mạng thứ 15 (1834); châu bản năm Minh Mạng thứ 18 (1837), bản tấu của Bộ Hộ về việc chi tiền gạo thuê dân phu ra Hoàng Sa thực hiện công vụ. Đặc biệt, châu bản đời vua Bảo Đại thứ 13 (1939), bản tấu của Tổng lý đại thần về việc đề xuất triều đình cấp thưởng Ngũ hạng Lôi tinh cho Ngạch binh Thanh khố Trung kỳ vì việc dẹp loạn các miền man di và lập đồn phòng thủ ở đảo Hoàng Sa... Các bản đồ, tư liệu đã khẳng định chủ quyền thiêng liêng không thể chối cãi của Việt Nam đối với hai quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa.

- Nhóm hình ảnh, tư liệu về lịch sử bảo vệ chủ quyền Hoàng Sa và Trường Sa của Việt Nam từ 1975 đến nay: gồm có 43 hình ảnh, tư liệu, khẳng định chủ quyền Hoàng Sa, Trường Sa là của Việt Nam. Một số hình ảnh, tư liệu tiêu biểu như: Tư liệu bia chủ quyền trên đảo Trường Sa, được khắc chìm với nội dung "Quần đảo Trường Sa trực thuộc tỉnh Phước Tuy, Phái bộ Quân sự thị sát nghiên cứu đến viếng quần đảo này ngày 22/08/1956 dưới sự hướng dẫn của Hải quân Việt Nam"; hình ảnh người dân Sài Gòn xuống đường biểu tình phản đối Trung Quốc đánh chiếm bất hợp pháp quần đảo Hoàng Sa của Việt Nam năm 1974 - có thể xem đây là những tư liệu, bằng chứng xác thực gần đây nhất về chủ quyền Hoàng Sa của Việt Nam; hình ảnh người quần đảo Song Tử Tây - Trường Sa, đảo đầu tiên trên quần đảo Trường Sa được bộ đội đặc công, hải quân giải phóng tiếp quản ngày 14/04/1975; hình ảnh các đảo khác trong quần đảo Trường Sa được bộ đội giải phóng tiếp quản ngày 29/4/1975...

Cùng trong chủ đề này là các hình ảnh, tư liệu về công cuộc xây dựng, gìn giữ bảo vệ chủ quyền trên từng hòn đảo thuộc quần đảo Trường Sa, như: đảo Len Đao, Đá Lớn, Núi Thị, Sinh Tồn, Trường Sa Lớn, Song Tử Tây, Nam Yết, Tiên Nữ, Đá Ngầm, Phan Vinh, Tốc Tan, Thuyền Chài,...; những hình ảnh về Lễ tưởng niệm các chiến sỹ bộ đội Hải quân Việt Nam đã anh dũng chiến đấu với quân xâm lược và đã hy sinh trong khi làm nhiệm vụ bảo vệ quần đảo Trường Sa, năm 1988. Những

hình ảnh, tư liệu trong phần này được xem như một phương tiện truyền thông, giúp cho khách tham quan hình dung được công cuộc xây dựng, bảo vệ chủ quyền biển đảo thiêng liêng của bộ đội Việt Nam cực kỳ khó khăn, vất vả và phải trả bằng máu và nước mắt ở ngay trong thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước. Đồng thời, sinh viên/học viên và giảng viên Trường Đại học Văn hóa thành phố Hồ Chí Minh cũng hình dung được mức độ rộng lớn, hùng vĩ của quần đảo Trường Sa mà chúng ta đang gìn giữ, bảo vệ.

- Nhóm hình ảnh về đời sống văn hóa thường nhật của người dân và bộ đội trên đảo Trường Sa: gồm có 40 hình ảnh tư liệu, tiêu biểu như: ảnh sinh hoạt, giao lưu văn hóa, văn nghệ của bộ đội Hải Quân ở Trường Sa; hình ảnh các lớp học văn hóa của con em người dân trên đảo; hình ảnh các di tích, cơ sở thờ tự, như chùa trên đảo Song Tử Tây, đền thờ Chủ tịch Hồ Chí Minh trên đảo Trường Sa Lớn; hình ảnh về đời sống của người dân trên đảo Sinh Tồn, đảo Trường Sa Lớn; nhóm hình ảnh về người dân đất liền với biển đảo quê hương,... Những hình ảnh này, mang thông điệp về cuộc sống sinh tồn của người dân Việt Nam trên quần đảo Trường Sa đến người xem. Ai cũng có thể hiểu được, đó là mảnh đất, là ngôi nhà của họ, cũng như bao mảnh đất, mái nhà của người dân Trung Quốc, không ai có thể xâm phạm, cướp đi được. Bộ đội Hải quân - những người

lính trên đảo Trường Sa có nhiệm vụ gìn giữ hòa bình cho cuộc sống của người dân Việt Nam.

4. Kết luận

Có thể nói, những tư liệu, hình ảnh trong trưng bày chuyên đề "Hoàng Sa, Trường Sa là của Việt Nam" đã được giới thiệu tới toàn thể thầy cô giáo, sinh viên, học viên của Trường Đại học Văn hóa thành phố Hồ Chí Minh và công chúng một cách khoa học, hệ thống, chuẩn xác, góp phần giáo dục truyền thống yêu nước, tinh thần đoàn kết, ý thức trách nhiệm của mỗi người dân, nhất là sinh viên, giảng viên trẻ...

Có thể nói, trưng bày chuyên đề "Trường Sa, Hoàng Sa là của Việt Nam" ở Đại học Văn hóa thành phố Hồ Chí Minh đã thành công nhất định trong việc tuyên truyền và khẳng định về chủ quyền và ý thức bảo vệ biển đảo của Tổ quốc... Theo đó, quan điểm "trưng bày như là một phương tiện truyền thông và giáo dục" cần được các bảo tàng ở Việt Nam nghiên cứu và ứng dụng./

N.T.D - L.N

Tài liệu tham khảo:

1- Barry Lord (2005), *Trưng bày bảo tàng*, bản dịch của Cục Di sản văn hóa, Hà Nội.

2- Huỳnh Văn Tới (2014) (chủ biên), *Giáo dục và truyền thông với việc phát huy văn hóa dân gian ở Đông Nam Bộ*, Nxb. Văn hóa Thông tin, Hà Nội.

(Ngày nhận bài: 29/6/2014; Ngày phản biện đánh giá: 9/8/2014; Ngày duyệt đăng bài: 21/8/2014)

Một góc Trưng bày chuyên đề "Trường Sa, Hoàng Sa là của Việt Nam" - Ảnh: Lâm Nhân